Heine Andersen, professor emeritus, Sociologisk Institut, Københavns Universitet. Mail: ha@soc.ku.dk

Jeg indstiller Frederik Hugo Ledegaard Thim og Merle Baeré til Cavlingprisen 2026

for deres DR lyd- og TV-dokumentar *Mørklagt. Den giftige tvivl*, februar 2026.

Kemiske stoffer i arbejdslivet er et alvorligt samfundsproblem og kan medføre fare for liv og helbred. Serien *Mørklagt. Den giftige tvivl* belyser på baggrund af konkrete sager de alvorlige problemer med beskyttelse og overholdelse af regler ved arbejde med det meget anvendte stof, *formaldehyd*. Man har længe vidst, at formaldehyd er kræftfremkaldende.

Inden for en kort årrække blev fire unge medicinstuderende, der arbejdede som vejledere på medicinstudiet i dissektion af lig på dissektionssalen på Panum (KU), ramt af kræft. Formaldehyd anvendes til desinfektion af ligene. Tre af de fire døde af kræften. Den fjerde er erklæret helbredt, og medvirker i udsendelserne som førstehåndsvidne med egne oplevelser samt beretninger og vurderinger om sagernes forløb og journalisternes afdækninger.

Flere eksperter understregede, at fire kræfttilfælde på samme arbejdsplads hos unge under 35 år er et meget højt antal. Der opstod mistanke om, at årsagen kunne være forgiftning med formaldehyd.

Sagen omfatter et stort kompleks af medicinske, organisatoriske og ledelsesmæssige aspekter. Hertil kommer de ramte personer og deres pårørende. Der indgår stærke økonomiske og fagpolitiske interesser. Afdækning af alt dette sker gennem omfattende research i form af interviews med direkte implicerede, forskere og eksperter, ansvarlig ledelse, beslutningstagere og myndighedspersoner i mange led, samt aktindsigt, gennemgang af faglitteratur og rapporter.

Kan mistanken om formaldehyd som årsag bekræftes eller afkræftes? Hvilken viden har været tilgængelig og dannet grundlag? Hvad har ansvarlige myndigheder, organisationer, eksperter og beslutningstagere i de forskellige led gjort for at minimere risiko? Hvordan er grænseværdier blevet fastlagt? Kan man stole på forskningen? Hvad har ledelse og myndigheder med ansvar for arbejsmiljø gjort for efterfølgende at afklare mistanken for at kunne lære af sagen og afklare evt. erstatningsansvar? Og drages konsekvenserne?

Fastlæggelse af grænseværdier er afgørende for sikkerheden. Det foregår på basis af omfattende medicinsk forskning, vurderinger i WHO og nationalt mv. Endelig fastlæggelse sker i EU-systemet. Journalisternes grundige arbejde afslører, at den kemiske industri, foruden at de deltager i afsluttende beslutninger, på forhånd har haft adgang til at påvirke forskningsrapporter. Journalisterne viser også med statistik bias i forskningen: industrifinansieret forskning er mere favorabel for industriens interesser end uafhængigt finansieret forskning. EU vil nu tage grænseværdien op til revision. Jeg medvirkede selv i udsendelsen med ekspertvurdering af denne alvorlige kompromittering af forskningen, imod gældende regler om integritet i forskning.

Resultaterne fremlægges sagligt, præcist og distanceret, alment forståeligt og fængslende. Usikkerhed får plads. Det grundlæggende spørgsmål om årsagssammenhæng i den konkrete tilfælde kunne således ikke besvares. Det har heller ikke været muligt at undersøge, om der kan have været flere tilfælde tilbage i tiden, ifølge den ansvarlige dekan på KU. Universitetet har dog senere ændret denne vurdering.

Udsendelserne har haft bemærkelsesværdig impact. Grænseværdien for formaldehyd skal genvurderes for hele EU. Flere sager skal nu behandles af AES (Arbejdsmarkedets Erhvervssikring), 48 medicinere, alle tidligere vejledere i dissektionssalen, har opfordret til yderligere undersøgelser, sikkerhedsforanstaltningerne på KU er skærpet, nye forskningsprojekter på KU om formaldehyd og om lobbyisme og industriinteresser skal i gang.

Heine Andersen